

• • Visegrad Fund •

Publikácia financovaná Vyšehradským fondom v rámci vyšehradského grantu č. 22410198, „Posilňovanie právneho štátu prostredníctvom inovatívnych pedagogických prístupov“.

Úvod

Vitajte na kurze „*Posilňovanie právneho štátu prostredníctvom inovatívnych pedagogických prístupov.*“

Tento kurz je určený študentom, učiteľom a všetkým, ktorí chcú pochopiť, ako môžeme podporiť právny štát – a ako nám v tom môže pomôcť vzdelávanie.

„**Posilňovanie právneho štátu prostredníctvom inovatívnych pedagogických prístupov**“ je projekt, ktorý realizuje:

- **Univerzita Márie Curie-Skłodowskej v Lubline (Poľsko)**
- **Vysoká škola európskych a regionálnych štúdií v Českých Budějoviciach (Česko)**
- **Vysoká škola TDI (Slovensko)**

Kurz vznikol s podporou **Medzinárodného vyšehradského fondu**, ktorý pomáha budovať spoluprácu v strednej Európe.

Identifikovali sme tieto problémy: Téma právneho štátu sa často učí nezáživne a príliš teoreticky. Mnohí ľudia majú pocit, že právo a demokracia nie sú pre nich. Chceme to zmeniť. Tento kurz vám ukáže, ako urobiť učenie o právnom štáte zaujímavejším, kreatívnejším a praktickejším. Uvidíte vyučovacie metódy, ako sú napríklad simulácie, divadlo a digitálne nástroje, ktoré oživujú učenie.

Modul 1: Pochopenie právneho štátu

Lekcia 1.1: Čo je právny štát?

Právny štát znamená, že všetci – ľudia aj vláda – musia dodržiavať zákony. Znamená to tiež, že zákony by mali byť spravodlivé, jasné a rovnaké pre všetkých. Pomáha to chrániť naše práva a slobody a zabraňuje, aby mal ktokoľvek príliš veľkú moc.

Právny štát znamená:

- Nikto nie je nad zákonom.
- Zákony musia byť jasné a spravodlivé.
- S každým by sa malo zaobchádzať rovnako.
- Súdy musia byť nezávislé.

To pomáha udržiavať spoločnosť spravodlivú, bezpečnú a slobodnú.

Jednoduchá definícia

Právny štát znamená, že *všetci* ľudia a *všetky* inštitúcie – občania, podniky, polícia, ministri – musia dodržiavať rovnaké verejné pravidlá. Nikto nemôže zmeniť tieto pravidlá len pre seba.

Prečo je to dôležité

- **Bezpečnosť:** Viete, čo je legálne a čo nie.
- **Spravodlivosť:** Mocní ľudia nemôžu jednoducho ignorovať pravidlá.
- **Dôvera:** Podniky investujú a občania plánujú svoj život, keď je právo stabilné.

Praktické vlastnosti

1. **Jasné zákony** – ľahko čitateľné, nie plné skrytých pojmov.
2. **Rovnaké presadzovanie** – pravidlá sa uplatňujú rovnako na všetkých.
3. **Nezávislé súdy** – sudcovia rozhodujú prípady bez vonkajšieho tlaku.
4. **Prístup k spravodlivosti** – ľudia sa môžu obrátiť na súd bez vysokých poplatkov.

Prípadová štúdia – ProZorro na Ukrajine:

Ukrajina vytvorila online systém **ProZorro**, v ktorom sú zverejnené všetky verejné zákazky a každý si môže skontrolovať ceny, víťazov a termíny. Nezávislé štúdie ukazujú, že štát ušetril miliardy dolárov a znížil korupciu.

<https://www.hks.harvard.edu/publications/overcoming-corruption-and-war-lessons-ukraines-prozorro-procurement-system>

Ak sú pravidlá jasné a rovnaké pre všetkých, ľudia spolupracujú. Keď sa pravidlá ohýbajú v prospech niekoľkých, spoločnosť stráca dôveru.

• Visegrad Fund

Lekcia 1.2: Kľúčové zásady: **Zákonnosť**, **rovnosť**, **zodpovednosť**

V pozadí právneho štátu sú tri hlavné myšlienky. Po prvé: **zákonnosť** – zákony by mali byť jasné a známe všetkým. Po druhé: **rovnosť** – so všetkými ľuďmi by sa malo zaobchádzať rovnako podľa zákona. Po tretie: **zodpovednosť** – vedúci predstavitelia a úradníci musia dodržiavať zákony rovnako ako všetci ostatní.

Tri kľúčové myšlienky právneho štátu:

- **Zákonnosť:** Pravidlá musia byť napísané jasne a musia platiť pre každého.
- **Rovnosť:** Nikto nemá zvláštne zaobchádzanie – všetci sú si rovní.
- **Zodpovednosť:** Aj vedúci predstavitelia musia dodržiavať zákony.

Zákonnosť

Zákony musia byť verejné, jasné a predvídateľné.

- **Verejnosť:** Skryté pravidlá sa nedajú dodržiavať.
- **Jasné:** Ľudia musia chápeť, čo je dovolené.
- **Predvídateľné:** Zákony by sa nemali meniť každý týždeň.

Prípadová štúdia: Online vestník právnych predpisov Estónska
Estónsko zverejňuje všetky zákony na jednom bezplatnom portáli s názvom **Riigi Teataja**. Občania a podniky si môžu rýchlo overiť aktuálne pravidlá; nič nie je tajné.

<https://www.riigiteataja.ee/en>

Rovnosť

Rovnaké pravidlo platí pre všetkých, bohatých aj chudobných.

Prípadová štúdia: Newcastle (Spojené kráľovstvo) – pokuty v autobusových pruhoch
Keď Newcastle nainštaloval kamery v autobusových pruhoch, pokuty dostali tisíce vodičov vrátane miestnych úradníkov. Média zdôrazňovali, že na postavení nezáleží – všetci platia rovnakú pokutu.

Správa BBC: <https://www.bbc.com/news/articles/cevvyeyzypjo>

Zodpovednosť

Ľudia pri moci sa musia zodpovedať za svoje činy.

Prípadová štúdia: Slovenská reforma otvoreného obstarávania

Od roku 2011 je na Slovensku každá verejná zmluva dostupná online; každá utajovaná zmluva je automaticky neplatná. Novinári a občania využívajú tieto údaje na odhaľovanie predražených projektov a presadzovanie vyšetrovania.

<https://odimpact.org/files/case-study-slovakia.pdf>

Tieto tri pravidlá spolu fungujú ako diely jedného silného zámku **Zákonnosť** zabraňuje skrytým alebo mätúcim pravidlám; môžete ju otestovať otázkou: „*Dokážem tento zákon ľahko prečítať a pochopiť?*“ **Rovnosť** zabraňuje dvojitému metrom, takže nikto – ani významná osobnosť – nedostane výnimočné zaobchádzanie. Opýtaj sa sám seba: „*Dostal by slávny*

• Visegrad Fund

alebo mocný človek rovnaký výsledok?” **Zodpovednosť** bráni zneužívaniu moci tým, že zabezpečuje možnosť spochybnenia rozhodnutí; rýchla kontrola znie: „*Kto môže toto rozhodnutie preskúmať alebo sa proti nemu odvolať?*” Ak sú splnené všetky tri pravidlá, dvere nespravodlivosti zostávajú pevne zatvorené.

Modul 2: Výzvy pre právny štát

Lekcia 2.1: Korupcia, autoritárstvo, slabé inštitúcie

Právny štát nie je vždy silný. Môže byť oslabený korupciou, keď ľudia využívajú moc na osobný prospech. Takisto trpí v autoritárskych systémoch, kde má jedna osoba alebo skupina príliš veľkú kontrolu. Ak inštitúcie ako súdy alebo polícia nefungujú správne, je ťažké chrániť práva ľudí.

Čo oslabuje právny štát?

- **Korupcia:** Využívanie moci na osobný prospech.
- **Autoritárstvo:** Príliš veľká moc na jednom mieste.
- **Slabé inštitúcie:** Súdy, polícia a verejné služby neplnia svoju prácu tak, ako by mali.

Korupcia, autoritárstvo a slabé inštitúcie patria k najväčším hrozbám pre právny štát. Tieto problémy sťažujú spravodlivé uplatňovanie zákonov a dôveru ľudí v systém.

Korupcia

Korupcia znamená zneužívanie verejnej moci na súkromné účely. To môže zahŕňať úplatkárstvo, spreneveru alebo pridelovanie pracovných miest priateľom namiesto kvalifikovaným ľuďom.

Prípádová štúdia: V Rumunsku Národný protikorupčný úrad (DNA) vyšetroval mnohých vysokopostavených úradníkov. V roku 2015 bol rumunský premiér Victor Ponta obvinený z korupcie.

<https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2015-09-30/romania-anticorruption-dna>

Autoritárstvo

Autoritárske vlády sa často snažia kontrolovať súdy, umlčať kritikov a meniť pravidlá, aby sa udržali pri moci. Môžu oslabiť kontrolné mechanizmy a rovnováhu.

Prípádová štúdia: V Bielorusku vypukli po prezidentských voľbách v roku 2020 veľké protesty kvôli volebným podvodom. Vláda reagovala policajným násilím a masovým zatýkaním, pričom boli zadržaní aj novinári.

<https://www.hrw.org/world-report/2021/country-chapters/belarus>

Slabé inštitúcie

Aj keď zákony existujú, veľa neznamenajú, ak sú inštitúcie – ako sú súdy, polícia a regulačné orgány – príliš slabé alebo politicky ovládané na to, aby ich spravodlivo vynucovali.

• Visegrad Fund

Prípadoá štúdia: V roku 2014 sa v Moldavsku odhalil škandál, keď sa zistilo, že z bankového systému krajiny zmizla 1 miliarda dolárov. Nedostatok nezávislého dozoru umožnil, aby došlo k podvodu.

<https://en.odfoundation.eu/a/37290,moldovas-theft-of-the-century-ostensible-investigations-or-sincere-lust-for-justice>

Lekcia 2.2: Právny štát v čase krízy

V čase krízy – ako je vojna, pandémie alebo politické nepokoje – si vlády niekedy berú dodatočné právomoci. Môže to byť potrebné, ale je to aj riskantné. Bez kontroly sa môže zákon ignorovať alebo zneužívať. Aj v ťažkých časoch by mal právny štát chrániť ľudí.

Krízy môžu byť skúškou právneho štátu.

- Mimoriadne situácie môžu viesť k dodatočným právomociam.
- Práva a slobody sa však stále musia dodržiavať.
- Prísne pravidlá a dohľad pomáhajú predchádzať zneužívaniu.

Krízové situácie často vytvárajú tlak na rýchle konanie, čo však niekedy môže poškodiť právnu ochranu. Či už ide o vojnu, pandémiu alebo prírodnú katastrofu, právny štát musí byť stále rešpektovaný.

Mimoriadne právomoci a právny štát

Mimoriadne zákony by mali byť dočasné, nevyhnutné a byť pod kontrolou. V opačnom prípade môžu viesť k zneužívaniu.

Prípadoá štúdia: V Maďarsku počas pandémie COVID-19 vláda prijala zákon, ktorý umožnil premiérovi Viktorovi Orbánovi vládnuť dekrétmi bez stanoveného časového obmedzenia. Kritici uviedli, že to dalo vláde nadmernú moc, a organizácie na ochranu občianskych práv varovali, že to ohrozuje demokratickú kontrolu.

<https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/orban-to-rule-by-decree-with-new-powers-to-silence-critics/>

Prípadoá štúdia: V Poľsku počas migračnej krízy na bieloruských hraniciach v roku 2021 vláda obmedzila prístup do hraničnej zóny – vrátane zabránenia vstupu novinárom a mimovládny organizáciám. Mnohí tento krok kritizovali ako netransparentný.

<https://notesfrompoland.com/2024/06/12/the-renewed-poland-belarus-border-crisis-explained/>

Lekcia 2.3: Úloha občianskej spoločnosti a médií

Občania, novinári a mimovládne organizácie pomáhajú chrániť právny štát. Keď ľudia hovoria nahlas, zdieľajú fakty alebo kontrolujú, ako sa používa moc, chránia spravodlivosť a slobodu. Preto sú slobodné médiá a aktívna občianska spoločnosť tak dôležité.

• Visegrad Fund

Kto pomáha chrániť právny štát?

- **Občianska spoločnosť:** Organizácie, ktoré obhajujú práva občanov.
- **Slobodné médiá:** Novinári, ktorí šíria pravdu.
- **Aktívni občania:** Ľudia, ktorým záleží, volia a ozývajú sa.

Právny štát nechráni len zákony, ale aj ľudia. Organizácie občianskej spoločnosti a novinári zohrávajú kľúčovú úlohu pri monitorovaní moci a informovaní občanov.

Občianska spoločnosť

Ide o mimovládne skupiny a aktivistov, ktorí organizujú ľudí, monitorujú vládu a pomáhajú ostatným zúčastňovať sa na verejnom živote.

Prípadová štúdia: K-Monitor v Maďarsku pracuje na zvyšovaní transparentnosti a znižovaní korupcie. Zverejňujú verejné údaje, vyšetrujú zneužívanie verejných peňazí a vzdelávajú mladých ľudí o demokracii.

<https://k-monitor.hu/home>

Médiá

Slobodné médiá sú pre zdravú demokraciu nevyhnutné. Novinári informujú o nekalých praktikách, pomáhajú ľuďom porozumieť zákonom a spochybňujú tých, ktorí majú moc.

Príklad: OCCRP (Organized Crime and Corruption Reporting Project) je medzinárodná skupina investigatívnych novinárov. Odhalili veľké škandály, ako napríklad „Azerbajdžanskú pracovňu“ – systém prania špinavých peňazí, ktorý sa využíval na ovplyvňovanie európskych politikov.

<https://www.occrp.org/en/project/the-azerbaijani-laundromat>

- **Korupcia** poškodzuje spravodlivosť a dôveru verejnosti.
- **Autoritárstvo** oslabuje kontrolné mechanizmy a umlčuje kritikov.
- **Slabé inštitúcie** nedokážu správne vynucovať zákony.
- **Krízy** sú výzvou pre právne systémy, no práva musia byť aj tak chránené.
- **Občianska spoločnosť** a **slobodné médiá** sú základnými ochrancami právneho štátu.

Modul 3: Vzdelávanie v oblasti právneho štátu

Lekcia 3.1: Vzdelávanie ako nástroj demokratickej odolnosti

Vzdelávanie je viac než len učenie faktov. Pomáha ľuďom pochopiť ich práva, rešpektovať ostatných a zúčastňovať sa na verejnom živote. V silných demokraciách pomáhajú školy a učitelia mladým ľuďom vyrásť v aktívnych a zodpovedných občanov.

Vzdelávanie buduje demokraciu.

- Učí rešpektovať zákony a ľudské práva.
- Pomáha ľuďom riešiť problémy mierovou cestou.
- Pripravuje študentov na to, aby boli aktívni vo svojich komunitách.

Zdravá demokracia potrebuje viac než len voľby – potrebuje občanov, ktorí rozumejú svojim právam a vedia sa za ne postaviť. Preto je vzdelávanie také dôležité pre ochranu právneho štátu.

Vzdelanie pomáha ľuďom rozpoznať nespravodlivosť, odolávať manipulácii a zúčastňovať sa na verejnom živote. Pomáha tiež budovať dôveru v spravodlivé pravidlá a mierové riešenie konfliktov.

Prípadová štúdia: Na **Ukrajine** po Majdanskej revolúcii v roku 2014 mnoho škôl a univerzít spustilo nové programy občianskej výchovy na podporu demokratických hodnôt a právneho povedomia.

Jedným z úspešných príkladov je reforma „**Nová ukrajinská škola**“, ktorá zahŕňa témy ako ľudské práva, etika a aktívne občianstvo pre študentov od útleho veku.

<https://mon.gov.ua/en/tag/new-ukrainian-school?tag=new-ukrainian-school>

Tieto programy pomáhajú mladým ľuďom klásť si otázky, ako napríklad:

- Aké sú moje práva?
- Kto má v mojej krajine moc?
- Čo môžem urobiť, ak verejný činiteľ poruší pravidlá?

Lekcia 3.2: Vyučovanie občianskej zodpovednosti a právnej gramotnosti

Mladí ľudia by mali vedieť, ako fungujú zákony a aké sú ich práva. Tomu sa hovorí právna gramotnosť. Musia tiež cítiť, že majú svoju úlohu v spoločnosti – to je občianska zodpovednosť. Školy by mali študentom poskytnúť oboje: vedomosti aj hlas.

Občianske vzdelávanie má význam.

- **Právna gramotnosť** = znalosť zákonov a vašich práv.
- **Občianska zodpovednosť** = starostlivosť o iných a účasť na verejnom živote.
- Školy pomáhajú študentom stať sa informovanými a aktívnymi občanmi.

• Visegrad Fund

Občianska zodpovednosť znamená pochopiť, že vaše činy majú význam – nielen pre vás, ale aj pre vašu komunitu a krajinu. Právna gramotnosť znamená vedieť, ako právny systém funguje a ako ho používať.

Mnoho ľudí, dokonca aj dospelých, nepozná svoje základné práva. Nemusia vedieť, ako:

- Nahlásiť korupciu
- Podať sťažnosť
- Ohradiť sa voči nespravodlivej pokute
- Hlasovať zodpovedne

Preto by mala občianska a právna výchova začínať už v ranom veku a pokračovať počas celého života

Prípadová štúdia: Street Law

„Street Law“ je vzdelávacia metóda, pri ktorej sa študenti učia o práve cez reálne životné situácie – napríklad prostredníctvom simulovaných súdnych pojednávanií alebo hrania rolí o policajných zákrokoch. Napríklad iniciatíva Street Law zapojila mladých rómskych hudobníkov z Českej republiky a Slovenska do právnej výchovy prostredníctvom hudby a rozprávania príbehov. Účastníci skúmali témy ako diskriminácia, identita a práva. Tento prístup zlepšil ich porozumenie práva a zároveň ich posilnil v tom, aby mohli zastupovať svoje komunity.

<https://www.northumbriajournals.co.uk/index.php/ijcle/article/view/534/924>

V strednej a východnej Európe, kde stále prebiehajú demokratické premeny, je vzdelávanie silným nástrojom ochrany právneho štátu. Keď občania – mladí aj starí – rozumejú svojim právam a povinnostiam, je pravdepodobnejšie, že budú konať proti korupcii, podporovať spravodlivé inštitúcie a chrániť slobody.

Občianska a právna výchova spočíva nielen v poznaní práva, ale aj v príprave ľudí na obranu demokracie.

Modul 4: Inovatívne pedagogické prístupy

Lekcia 4.1: Simulácie, simulované procesy, debata

Učenie sa praxou môže byť účinné. Simulované súdne procesy, debaty alebo modelové vlády umožňujú študentom zažiť, ako funguje demokracia a právo. Tieto metódy sú zároveň zábavné aj vážne – učia zručnosti ako férové argumentovanie a rešpektovanie pravidiel.

Učenie sa prostredníctvom aktivít:

- **Simulované súdne procesy** znázorňujú, ako fungujú súdy.
- **Debaty** učia rešpekt a správne argumentovanie.
- **Simulácie**, ako napríklad modelové parlamenty, rozvíjajú zručnosti do reálneho života.

Inovatívne vyučovacie metódy dokážu spraviť abstraktné pojmy – ako spravodlivosť alebo férovosť – reálnymi. Jedným zo spôsobov, ako to dosiahnuť, sú **simulácie**: cvičenia s hraním rolí, kde študenti stvárajú právne alebo politické situácie.

Obľúbenou formou je **simulovaný súdny proces** (alebo Moot Court), v ktorom sa študenti stávajú sudcami, právnikmi a svedkami. Týmto si osvoja postupy súdu, spôsob využitia dôkazov a význam spravodlivého procesu.

Prípadová štúdia: Moot Court organizovaný ELSA

Dobрым príkladom Moot Court je súd, ktorý organizuje ELSA – Európske združenie študentov práva. ELSA každoročne organizuje veľkú medzinárodnú súťaž s názvom ELSA Moot Court Competition. Do súťaže sa zapájajú študenti z rôznych krajín. Píšu právne argumenty a prezentujú ich pred skutočnými odborníkmi – ako sú sudcovia, právnici alebo profesori – ako na skutočnom súde. Študenti si tak precvičia dôležité zručnosti, ako je verejné vystupovanie, zrozumiteľné písanie a pochopenie fungovania práva. Je to tiež skvelý spôsob, ako sa zoznámiť s inými študentmi. Hranie rolí mení abstraktné pravidlá na priamu skúsenosť. Študenti si precvičujú kritické myslenie, verejné vystupovanie a tímovú prácu.

https://files.elsa.org/MCC/1920/NLMCC/MCC_HANDBOOK_2020.pdf

Administratívne divadlo je inovatívna metóda, ktorá využíva divadelné techniky na simuláciu administratívnych procesov. Účastníci si zahrajú roly úradníkov a občanov, aby preskúmali byrokratické postupy a výzvy. Túto metódu vyvíja koordinátor projektu a získava si čoraz väčšiu popularitu ako nástroj na výučbu konceptov verejnej správy.

Debaty sú ďalším užitočným nástrojom. Keď študenti obhajujú rôzne stanoviská k otázke – napríklad „Mali by existovať hranice slobody prejavu?“ – učia sa počúvať druhých, viesť rešpektujúce diskusie a podkladať svoje názory dôkazmi.

Lekcia 4.2: Rozprávanie príbehov a učenie sa na konkrétnych prípadoch

• Visegrad Fund

Rozprávanie príbehov alebo učenie sa na základe skutočných prípadov pomáha študentom cítiť sa prepojení. Keď počujú, ako zákony ovplyvňujú životy ľudí, lepšie im rozumejú. Tým sa buduje aj empatia a kritické myslenie.

Príbehy nám pomáhajú učiť sa.

- Vďaka príkladom zo života je právo ľahšie pochopiteľné.
- Príbehy pomáhajú študentom pochopiť, čo znamená spravodlivosť.
- Učenie sa prostredníctvom prípadov rozvíja empatiu a analytické zručnosti.

Príbehy nám pomáhajú emocionálne sa spojiť a zapamätať si myšlienky. V rámci **prípadového učenia** študenti skúmajú skutočné alebo fiktívne právne príbehy a diskutujú o nich:

1. Čo sa stalo?
2. Kto bol poškodený alebo chránený?
3. Čo by sa dalo urobiť inak?

Rozprávanie príbehov môže fungovať, pretože ukazuje, ako právo ovplyvňuje skutočné životy, rozvíja empatiu a motivuje študentov hľadať spravodlivé riešenia.

Lekcia 4.3: Digitálne nástroje a učenie založené na hrách

Technológie môžu spraviť občiansku výchovu zaujímavejšou. Online kvízy, hry a videá oživujú učenie. Študenti môžu dokonca navrhovať zákony vo virtuálnom svete. Keď sa učenie podobá hre, ľudia si často zapamätajú viac.

Hry a technológie môžu pomáhať učiť právo.

- **Učenie hrou** je zábavné a efektívne.
- **Digitálne nástroje**, ako sú simulácie a aplikácie, rozvíjajú zručnosti.
- Študenti sa učia riešiť problémy kreatívnym spôsobom.

Prevrátená trieda je spôsob vyučovania, ktorý obráti tradičný model triedy naruby. Študenti sa najprv samostatne naučia základy – napríklad sledovaním videí, čítaním krátkych textov alebo počúvaním podcastov doma. Keď potom prídu na hodinu, využijú tento čas na aktívnejšiu prácu, ako je riešenie problémov, diskusie alebo práca na príkladoch z praxe.

Táto metóda pomáha študentom prevziať väčšiu zodpovednosť za vlastné učenie. Okrem toho majú možnosť klásť lepšie otázky a hlbšie premýšľať, pretože už majú určité základné vedomosti. V triede pôsobí učiteľ skôr ako sprievodca alebo tréner, ktorý pomáha študentom aplikovať naučené poznatky a kriticky myslieť.

Prípadová štúdia: Článok od Andrey Fedorovej

Pri vyučovaní princípu právneho štátu môže byť prevrátená trieda tiež užitočná. Študenti sa môžu najprv doma oboznámiť s právnymi pojmami ako férovosť, spravodlivosť alebo rovnosť. Potom môžu v triede spoločne diskutovať o myšlienkach, riešiť problémy a spájať

-
- Visegrad Fund
-
-

to, čo sa naučili, čo im pomôže vidieť širší obraz a pochopiť, ako do seba jednotlivé časti témy zapadajú.

Andrea Fedorová vysvetľuje, že študenti si doma pozrú krátke videá a potom v triede využívajú čas na diskusiu a precvičovanie – ideálne pre témy o právnom štáte, ktoré vyžadujú aktívnu debatu.

<https://www.dti.sk/data/files/file-1745827131-680f353bbc7e9.pdf>

Mladí ľudia sa učia všade – najmä online. **Učenie založené na hrách** a digitálnych nástrojoch mení právne vzdelávanie na interaktívne riešenie problémov.

Prípadová štúdia: Článok od Miroslava Reitera

Štúdia Miroslava Reitera „*Gamifikácia vo vzdelávaní: Efektívnosť a vplyv na motiváciu študentov*“ ukazuje, že dobre navrhnuté herné prvky zvyšujú angažovanosť a prehĺbujú porozumenie.

<https://www.dti.sk/data/files/file-1745827112-680f352817a1c.pdf>

Digitálne a herné metódy vzbudzujú zvedavosť a umožňujú študentom učiť sa praxou, nie iba počúvaním.

Modul 5: Tvorba a podpora efektívneho vzdelávania v oblasti právneho štátu

Lekcia 5.1: Vývoj učebných osnov a výsledky vzdelávania

Vyučovanie o právnom štáte potrebuje jasné ciele. Čo by mali študenti vedieť? Čo by mali vedieť robiť? Dobrý učebný plán spája právne pojmy so skutočným životom a pomáha študentom angažovať sa vo svojich komunitách.

Kvalitná právna výchova:

- Má jasné ciele vzdelávania.
- Prepája právne myšlienky s reálnymi situáciami.
- Podnecuje k činnosti a angažovanosti.

Keď učíme o právnom štáte, potrebujeme jasný plán. Vývoj učebného plánu znamená rozhodnúť, čo chceme, aby sa študenti naučili, a *ako* im v tom pomôžeme.

Dobrý učebný plán:

- Začína sa jasne definovanými **cieľmi vzdelávania** (Čo by mali študenti vedieť alebo byť schopní robiť?)
- Zahŕňa rôzne metódy (napríklad diskusie, prípadové štúdie alebo hry).
- Spája vyučovacie hodiny so **skutočným životom** a skúsenosťami študentov.
- Buduje vedomosti postupne – od základných pojmov k zložitejším.

Učebné osnovy môžu napríklad začať vysvetlením toho, čo je právny štát, potom prejsť k tomu, ako funguje na súdoch, a nakoniec sa venovať tomu, ako chráni práva ľudí.

Silný, dobre naplánovaný učebný plán robí právne vzdelávanie zmysluplným a ľahším na pochopenie. Pomáha študentom nielen zapamätať si fakty, ale aj pochopiť, ako právo formuje spoločnosť.

Lekcia 5.2: Inkluzívne vzdelávanie

Každý by sa mal v triede cítiť vítaný. To znamená používať materiály a príklady, ktoré odrážajú rôzne hlasy – z rôznych kultúr, pohlaví a prostredí. Vyučovanie právneho štátu je tiež o vyučovaní spravodlivosti a rovnosti.

Inkluzívne vyučovanie znamená:

- Rešpektovanie pôvodu.
- Dávať hlas každému.
- Ukazovať, že právo a spravodlivosť patria všetkým.

Inkluzívne vzdelávanie znamená zabezpečiť, aby sa všetci žiaci mohli zúčastňovať na vzdelávaní – bez ohľadu na ich pôvod, pohlavie, schopnosti alebo to, odkiaľ pochádzajú. Je to obzvlášť dôležité vo vzdelávaní o právnom štáte, pretože rovnosť je jednou z jeho kľúčových hodnôt.

Inkluzívna trieda:

• Visegrad Fund

- Víta rôzne názory
- Používa učebné materiály, ktoré odrážajú širokú škálu skúseností
- Podporuje študentov, ktorí môžu potrebovať dodatočnú pomoc (napríklad študenti s ťažkosťami pri učení alebo jazykovými bariérami)

Keď sa študenti vidia v učive a cítia, že ich názor je dôležitý, majú väčšiu chuť zapojiť sa a prevziať zodpovednosť za svoje učenie.

Lekcia 5.3: Vzdelávanie učiteľov a odborný rozvoj

Aby učitelia dobre vyučovali princíp právneho štátu, potrebujú podporu. Workshopy, kurzy a online nástroje im môžu pomôcť získať istotu. Keď sú učitelia pripravení, študenti získavajú tú najlepšiu skúsenosť.

Odborná príprava umožňuje učiteľom:

- Osvojiť si nové metódy.
- Zdieľať dobré nápady.
- Vybudovať zručnosti na vedenie študentov v oblasti právneho a občianskeho vzdelávania.

Ani tie najlepšie učebné materiály nebudú fungovať bez sebavedomých a dobre pripravených učiteľov. Preto je **tréning a odborný rozvoj učiteľov** veľmi dôležitý.

Kvalitná príprava učiteľov zahŕňa:

- Jasné pochopenie princípov právneho štátu
- Praktické zručnosti pri vedení diskusií alebo simulácií
- Nástroje na riešenie citlivých alebo kontroverzných tém
- Stratégie na vytvorenie otvorenej a rešpektujúcej triedy

Priebežný odborný rozvoj tiež pomáha učiteľom byť stále v obraze. Môže to zahŕňať workshopy, webináre alebo skupiny vzájomného učenia sa medzi kolegami.

Prípadová štúdia: Programy celoživotného vzdelávania pre učiteľov

V Maďarsku niektoré komunitné vzdelávacie centrá ponúkajú programy celoživotného vzdelávania pre učiteľov, ktoré im pomáhajú začleniť občianske a právne témy do kultúrneho vzdelávania.

[Gyányi & Juhász, 2024 – Lifelong Learning in Public Community Culture in Hungary \(PDF\)](#)

Na kvalitné vyučovanie princípov právneho štátu potrebujeme viac než len kvalitné vyučovacie hodiny. Potrebujeme systém, ktorý:

- Má jasné ciele (výsledky vzdelávania)
- Podporuje každého študenta (inkluzívne vzdelávanie)
- Vybavuje učiteľov potrebnými nástrojmi (tréning)

Keď všetky tieto časti fungujú spoločne, zo študentov vyrastú aktívni a informovaní občania, ktorým záleží na spravodlivosti, rovnosti a demokracii.

-
- Visegrad Fund
- •

-
- Visegrad Fund
-
-

Závery

Je dôležité, aby ľudia chápali princípy právneho štátu. Vzdelávanie zohráva v tejto oblasti veľmi dôležitú úlohu. Jednou z kľúčových koncepcií využívania inovatívnych pedagogických prístupov vo vyučovaní o právnom štáte je používanie demokratickejších metód. Tradičná prednáška, kde má jedna osoba vedieť všetko a ostatní majú len počúvať, má nebezpečne blízko k autoritárstvu. Inovatívnejšie metódy, podnecovanie diskusií, hľadanie odpovedí samotnými študentmi a poznanie, že v každej situácii existuje mnoho názorov a riešení, majú oveľa väčšiu šancu podporiť demokraciu a právny štát. Demokracia, ako ju chápeme v súčasnosti, je spojená s právnym štátom prostredníctvom dodržiavania pravidiel, na ktorých sa ľudia dohodli, ochrany menšín a podpory dialógu.

Dúfame, že vám tento kurz pomohol pochopiť, ako môže vzdelávanie chrániť demokraciu a právny štát. Máte všetko, čo potrebujete – teraz to využite na to, aby ste zmenili svoju školu, komunitu a krajinu.

Ďakujeme, že sa učíte s nami.

- Neprestávajte sa pýtať otázky.
- Naďalej bráňte spravodlivosť.
- Pokračujte v budovaní demokracie.